

Malmö högskola
Lärarytbildningen

Examensarbete
15 hp

Gymnasieelevers inställning till betyg

Upper secondary students attitudes towards grades

Suzan Zejnelovska

Lärarexamen 330hp
Lärarytbildning 90hp
Vårterminen 2009

Examinator: Jan Anders
Andersson
Handledare: Therese Vincenti
Malmgren

Sammanfattning

I skolan sker det en öppen bedömning som görs av lärare av elevers kunskap. För elevens framtid kan bedömningen ha en stor betydelse eftersom den kan leda till vidare studier samt arbete då betyg ofta är en av urvalsgrupperna till vidare studier. Uppsatsens syfte är att undersöka gymnasieelevers inställning till betyg och bedömning.

Metoden som används är en enkätundersökning som delats ut i sju klasser på en gymnasieskola i Nordvästra Skåne. Totalt har 36 pojkar och 64 flickor svarat på enkäten, sammanlagt 100 stycken.

Resultatet visar att eleverna menar att faktorer såsom närvaro och personlighet har betydelse för betygen. Eleverna har en positiv inställning till betyg samt att betyg uppfattas vara nödvändigt i skolan. Eleverna anser att betyg är något nödvändigt i skolan. En stor majoritet av eleverna har förståelse för betygskriterierna men det finns några som har önskemål om lärarna ska förenkla dessa, så att eleven själv kan bilda sig en förståelse till kriterierna.

Nyckelord: Betyg, betygskriterier, gymnasieelever, konkurrens, rättvisa, stress

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Syfte och frågeställning	8
2. Litteraturgenomgång	9
2.1 Betygshistoria	9
2.2 Bakgrund till det nuvarande betygssystemet	12
2.3 Mål- och kunskapsrelaterade betyg	13
2.4 Tidigare forskning	15
2.4.1 Material	15
2.4.2 Betygens påverkan på elever	15
2.4.3 Rättvisa betyg	17
3. Metod	18
3.1 Utformandet av enkäten	18
3.2 Tillvägagångssätt	19
4. Resultat	21
4.1 Elevenkätundersökningen	21
5. Diskussion och analys	27
5.1 Diskussion och analys av resultatet	27
5.2 Vidare forskning	30
6. Slutsats	31
7. Referenser	32
Bilaga 1	34
Bilaga 2	36

1. Inledning

Alla som har studerat har fått vara med om att bli betygsatta men antagligen under olika förutsättningar, det vill säga med olika betygssystem. Diskussionen kring betygssystemet har varit många och diskussionen är aktuell än idag. Betygssystemet är i ständig förändring. Det är egentligen inte så konstigt med tanke på att allt annat i samhället förändras. Det mest aktuella för närvarande är att skolminister Jan Björklund förslagit om att införa betyg från år sex samt att ändra betygskalan till sju steg istället för tre steg. Förslaget ligger nu som en proposition i regeringen.¹

Intresset för att skriva en uppsats om betyg och bedömning infann sig när jag skulle betygsätta elevers arbeten och prov under andra terminen på min partnerskola, vilket är en gymnasieskola i Nordvästra Skåne. En flicka som jag hade i religionskunskap rev sönder sitt arbete för att hon inte var nöjd med betyget hon hade fått. Händelsen fick mig intresserad av hur gymnasieelever ställer sig till betyg, bedömning och betygssystemet. Betygsättning är inte alltid enkelt och jag blev även intresserad av hur de tidigare betygssystemen sett ut samt hur de fungerat.

Jag minns själv att man lade ner mycket fokus på att man ville nå ett högt och bra betyg, men glömde bort att det var kunskapen som var viktigast. Jag uppfattar att det inte har förändrats, elever frågar ofta sina klasskamrater: ”Vad fick du för betyg?”. Det blir en sorts av intern ”tävling” om vem som får det bästa betyget, som antagligen påverkar självkänslan både på ett positivt – negativt sätt.

En rättvis bedömning av elevens insats är viktigt för mig som blivande lärare. Det är viktigt att eleven får rättvisa betyg eftersom det bland annat avgör deras chanser till vidare studier. Det finns många definitioner på vad *kunskap* är eller vad det innefattar. Jag väljer därför att utgå ifrån de fyra kunskapsformerna, fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. Alla fyra är viktiga vid kunskapsbildning och i skolarbetet ska balansen mellan dessa infinna sig. Relationen mellan fakta samt förståelse tolkas på följande sätt:

”Fakta och förståelse är intimt förbundna med varandra. Så t.ex. avgör förståelse vilka ’fakta’ vi kan se eller uppfatta. Fakta kan därför inte heller sägas vara en förutsättning för eller av mer grundläggande natur än förståelse. Samtidigt är fakta förståelsens byggstenar. Det är fakta, som vi med förståelse försöker se en mening i”²

---

¹ <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/115617> 2009-04-06

² Selghed, Bengt. *Betygen i skolan – kunskapssyn, bedömningsprinciper och lärarpraxis*. Stockholm: Liber(2006) sid. 50

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka gymnasieelevers inställning till betyg och bedömning samt att studera hur gymnasieeleverna påverkas av betyg och bedömning.

Mina frågeställningar är följande:

- Vilka attityder har gymnasieelever i sju klasser i Nordvästra Skåne till betyg, att bli bedömda samt betygssystemet?
- Tycker gymnasieeleverna att lärarna är rättvisa i sin betygsättning?

2. Litteraturgenomgång

2.1 Betygshistoria

Innan 1800-talet förekom det kontroll av svenska folkets kunskaper i läsning, skrivning och religion. Denna uppgift låg hos prästerskapet. De skulle göra kontrollen samt föra anteckningar över resultaten. Uppgifterna användes också när någon skulle flytta. Man fick ett prästbetyg som innehöll detaljerade uppgifter om individens kunskaper och egenskaper.³

I Sverige har vi haft betyg nästintill lika länge som vi haft skola. I skolordningen från 1820 togs det till fasta att betyg var något som eleverna skulle ha i varje ämne. Betygen var då indelade enligt en fyrgradig skala, nämnare bestämt A, B, C och D samt att uppförande och flit också betygsattes.⁴ Det fördes även anteckningar beträffande elevens personlighet och det kunde stå följande: ”flitig, gott förstånd, gott minne, trögt minne, svagt förstånd, lättjefull”. Den fyrgradiga skalan såg ut på följande sätt:

”A – berömlig insikt, berömlig flit

B – godkänd insikt, godkänd flit

C – försvarlig insikt, försvarlig flit

D – otillräcklig insikt, ringa flit”⁵

Vid denna tidpunkt var det bara ett fåtal elever som gick i skola. Detta berodde på den sociala situation många befann sig i. Det var många barn som inte gick i skolan. Man krävde uppgifter eller upplysningar främst i samband med flyttningar som kunde användas vid antagning till andra skolor eller nyanställning. Till en större del hade de mottagande skolor eller arbetsgivare en skyldighet att själva anordna intagningsprov eller bedömning av de individer som önskade plats i en skola eller jobbanställning.⁶

Det var den ovannämnda betygskalen som var aktuell när folkskolan grundades 1842. Under början av 1900-talet kom ett liknande betygsättningssystem, närmare bestämt den sjugradiga betygskalen. Betygsättningen på universiteten fick ett stort inflytande på hur

---

³ Wedman, I. *Den eviga betygsfrågan: Historiskt och aktuellt om betygsättning i skolan*. Stockholm (1983) sid. 10

⁴ Davidsson, L., Sjögren, B., Werner, L., *Betyg: Grundskola, gymnasieskola, komvux*. Fjärde uppl. Stockholm (2001) sid. 13

⁵ Andersson, H. *Varför betyg? – historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur (1999) sid. 13f.

⁶ Wedman, I. *Den eviga betygsfrågan: Historiskt och aktuellt om betygsättning i skolan*. Stockholm (1983) sid. 9

läroverken och realskolan satte sina betyg, vilket vidare påverkade betygsättningen på folkskolan. I slutet av 1930-talet var det denna betygskala som fanns vid läroverk och folkskola. Den kan även benämnas som *absolut* betygsättning. Betyg i läroämnena, ordning och uppförande fastställdes med följande bokstavs-beteckningar:⁷

Tabell 1. Det absoluta betygssystemet

Läroämnen:	Ordning:	Uppförande:
A – Berömlig	A – Mycket god	A – Mycket gott
a – Med utmärkt beröm godkänd	B – God	B – Gott
AB – Med beröm godkänd	C – Mindre god	C – Mindre gott
Ba – Icke utan beröm godkänd		D – Klandervärt
B – Godkänd		
Bc – Icke fullt godkänd		
C – Otillräcklig		

Det ovan nämnda betygssystemet innefattade *absolut kunskap*. Kunskap, i det här fallet, rör sig om ett vetande om en specifik text, regler samt order. Tanken var att elevens förtrogenhet till diverse ämne ökade genom skolåren, därför förekom låga betyg i de lägre årskurserna. De höga betygen tilldelades inte eleven förrän slutet av sista året av respektive stadium. Det var då eleven skulle ha uppnått den kunskap som var absolut överenskommet med det rätta svaret.⁸ En definition av absolut betygsättning:

”En absolut betygsättning innebär att vart och ett av de olika betygsstegen är bundna vid vissa fixerade kunskaper och färdigheter. Det är i princip oberoende av hur många eller vilka elever som har dessa kunskaper och färdigheter”.⁹

Om vilka krav de olika betygsstegen motsvarande fanns det mycket få anvisningar om. Vid denna tidpunkt existerade det inga betygs-kriterier. Därmed kunde läraren vara mycket fri i sin bedömning.¹⁰

Det finns många argument till varför detta betygssystem avskaffades men det främsta argumentet är att det inte alls dög som ett urvals-instrument till högre utbildning. Under 1950- och 1960-talet blev trängseln stor vid intagningen till realskolor, gymnasie- och högskolelinjer. De elever som haft lärare med mindre krav på kunskaper kom in på sökt linje medan de elever som hade haft lärare med större krav på kunskaper inte blev antagna. I det

⁷ Andersson, H. *Varför betyg? – historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur (1999) sid. 14

⁸ Egidius, H. *Betygsättning och utvärdering i skola och utbildning*. Malmö: Gleerups (1992) sid. 13f

⁹ Andersson, H. *Varför betyg? – historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur (1999) sid. 15

¹⁰ Davidsson, L., Sjögren, B., Werner, L., *Betyg: Grundskola, gymnasieskola, komvux*. Fjärde uppl. Stockholm (2001) sid. 14

här fallet kunde man få in elever som inte klarade av utbildningen och därmed missa studiebegåvningarna. Detta uppfattades vara orättvist av både elever och föräldrar.¹¹

Betygsfrågan började mer metodiskt att undersökas i folkskolan. Frågan genomfördes i ledning av Frits Wigforss som var en lärarutbildare från Kalmar men även psykolog och modern matematikdidaktiker. Utredningen handlade om att se över tillvägagångssättet med intagningen mellan folkskolan och efterföljande studier som realskolan och läroverket. Wigforss arbete med reformeringen av betygsskalan är nära sammanbundet till hur ett rättvist urval ser ut och det var ur positivismen han hämtade sina teoretiska hypoteser. Betygssystemet kom att bli kallat ”relativa betyg”. I skolberedningen från 1961 beskrivs betygssystemet på följande sätt: ”En gradering i förhållande till medelprestationen i den normgrupp till vilken jämförelse skall göras [...] betygen är relativa mått i förhållande till medelprestationen.”¹²

Wigforss ville skapa förbättringar genom två tillvägagångssätt. För Sveriges samtliga elever skulle betygen i ett ämne inom en årskurs fördelas enligt såkallade *normalfördelningen*, som såg ut på följande sätt:

Tabell 2. Den sjugradiga relativa bokstavsskalan

Betyg	C	BC	B	Ba	AB	a	A
% elever	1	6	24	38	24	6	1

Betyget Ba skulle 38 procent av eleverna i en klass få och en procent skulle få betyget A och så vidare. Med vissa undantag skulle detta vara normen för hur betyg skulle sättas i samtliga läroämnena och årskurser i folkskolan. Den skulle ses som en riktpunkt för betygsättningen av eleverna. Eleven skulle bedömas utifrån en procentuell fördelning som frambringandes i de olika ämnena. Den andra åtgärden var att Wigforss utformade standarprov som var ett hjälpmedel för lärarna att kontrollera nivån i klassen. Proven genomfördes i årskurs 4 och 6 då betygen ansågs vara viktigast då med tanke på intagningen till läroverket. Proven genomfördes i matematik, skrivning och läsning.¹³

År 1962 byttes den sjugradiga relativa betygsskalan ut mot en femgradig sifferskala. Den relativa formen behölls dock. Den nya skalan kom först att gälla för grundskolan och så småningom infördes den i gymnasiet och fackskolan. Betygsskalan såg ut på följande sätt:¹⁴

¹¹ Egidius, H. *Betygsättning och utvärdering i skola och utbildning*. Malmö: Gleerups (1992) sid. 16

¹² Andersson, H. *Varför betyg? – historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur (1999) sid. 16f

¹³ Wedman, I. *Den eviga betygsfrågan: Historiskt och aktuellt om betygsättning i skolan*. Stockholm (1983) sid.

11

¹⁴ Andersson, H. *Varför betyg? – historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur (1999) sid. 29f

Tabell 3. Den femgradiga relativa sifferskalan

Betyg	1	2	3	4	5
% elever	7	24	38	24	7

Införandet av detta betygssystem innebar att elever som läste samma kurs skulle nu rangordnas i fem nivåer. Bästa eleverna på sju procent tilldelades betyget 5 och nästa grupp av elever på 24 procent skulle tilldelas betyget 4, och så vidare. Betygssystemet byggde på en matematisk teori om normalfördelning som utformats för fördelning av mätvärden som bestämts av slumpen.¹⁵

Det tog inte långt tid innan det relativa betygssystemet kritiserades men även ifrågasattes på flera punkter. Kritiken handlade främst om att betygen egentligen inte sa något om elevernas egentliga kunskaper inom diverse ämnen utan talade mer om hur elevens kunskaper förhöll sig till andra elevers i ett ämne. Betygssystemet praktiserades inte heller alltid som det var tänkt och uppfattades därför som orättvist.¹⁶

2.2 Bakgrund till det nuvarande betygssystemet

Det uppstod en livlig debatt om betygen i slutet av 60-talet. Nu var det inte enbart tal om betygens tekniska utformning utan även syftet med dem. Under den här perioden kom tanken på målrelaterade betyg i förgrunden. År 1969 fick Skolöverstyrelsen (SÖ) i uppdrag av Utbildningsdepartementet att utreda behovet av betyg i skolan och betygsättningens påverkan, funktion samt form.¹⁷

Följderna av det relativa betygssystemet blev bland annat att elever gjorde taktiska val av sina studier. Vissa ämnen valdes bort till exempel de naturvetenskapliga ämnena därför att betygen blev låga i förhållandet till kursens omfattning och elevens studieprestation. På grund av detta valde eleven en mindre krävande kurs där chansen till ett högre betyg var större. Det var inte många som försvarade det relativa betygssystemet vid utredningarna. Det rådde istället en stor enighet om att betygssystemet inte passade skolans situation. Det uppstod dock oenighet kring det nya målrelaterade betygssystemet gällande om det skulle ha betygsgradering utöver godkändgränsen.

---

¹⁵ Linde, G. *Kunskap och betyg*. Lund: Studentlitteratur (2003) sid. 83f

¹⁶ <http://www.skolverket.se/sb/d/208/a/6338> 2009-02-20

¹⁷ Wedman, I. *Den eviga betygsfrågan: Historiskt och aktuellt om betygsättning i skolan*. Stockholm (1983) sid. 13

Det uppstod skilda åsikter i debatten om vilka funktioner betyg ska ha och dessa kan delas in i fem punkter:

- *Diagnos och information.* Betygen ska ge respons till eleven, föräldrar samt lärare och brukas för att rätta till undervisningen eller elevens planering av sina studier.
- *Uppflyttning.* Eleven ska avklara tidigare nivå innan den får påbörja på nästa. Detta tillämpas inte längre i Sverige men är aktuellt i övriga världen.
- *Differentiering.* Betygen används som urvalsfunktion till högre studier eller vid anställning. De sökande är oftast fler än antalet sökplatser.
- *Behörighet och kvitto på genomgående stadium.* För kommande studier eller arbete används betygen som ett bevis i garanterandet av specifika förkunskaper och blir då en behörighetsbekräftelse.
- *Yttre motivation.* Betyg är en drivkraft och höga prestationer bör belönas. Betygens funktion blir således att belöna skickliga elever och i vissa fall förmana de underpresterande.¹⁸

Behörighetsfunktionen var den mest omtalade punkten under betygsdiskussionen, där rådde även en enighet. Betygssystemet utformades så att betygen främst brukades till behörighetsgivning och differentiering vid urval och ibland som belöning.¹⁹

2.3 Mål- och kunskapsrelaterade betyg

Den svenska skolan gick igenom en del förändringar under 1990-talet, till exempel kommunaliserades skolan och övergick från att vara regelstyrd till målstyrd. Vid denna tidpunkt blev alla gymnasieskolor treåriga och linjerna blev program. Betygssystemet förändrades. Skolan lämnade ett grupprelaterat betygssystem och införde ett målrelaterat betygssystem där elevens prestationer skulle betygsättas efter hur väl den uppfyllde de mål och kriterier som fastlagts för ämnet eller kursen. Det är nu möjligt för alla elever att uppnå de högsta betygen utan att läraren behöver känna att betygen inte ”räcker till”.²⁰

1994 infördes det målrelaterade betygssystemet som idag används i svenska skolor samt de nya läroplanerna, Lpo94 och Lpf 94. Den förstnämnda är Läroplanen för det obligatoriska

---

¹⁸ Linde, G. *Kunskap och betyg*. Lund: Studentlitteratur (2003) sid. 85

¹⁹ Linde, G. *Kunskap och betyg*. Lund: Studentlitteratur (2003) sid. 84

²⁰ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=844> 2009-02-20

skolväsendet, förskoleklassen samt fritidshemmet. Den sistnämnda är Läroplanen för de frivilliga skolformerna, det vill säga gymnasiet, gymnasiesärskolan samt vuxenutbildningen.

De riktlinjer och mål som ska styra undervisningen men även värdegrunden för svenska skolor hittas i dessa. Målen är kvalitativa och används vid bedömning och betygsättning av elever. Målen delas in i två kategorier; uppnåendemål och strävansmål. Uppnåendemålen ansvarar skolan för och är de kunskaper som eleven lägst ska uppnå. Strävansmålen är riktlinjer för de mål som varje skola ska arbeta efter att dess elever ska nå. Undervisningen detaljstyrs inte på grund av att Lpo94 och Lpf94 enbart innehåller generella mål och riktlinjer. För varje ämne och kurs fastställs däremot specifika strävansmål och uppnåendemål med hjälp av nationella styrdokument såsom kursplaner, program mål samt betygs kriterier.

Skolor kan utveckla egna lokala kursmål eftersom det inte finns någon precis reglering över undervisningen i vare sig läroplaner eller kursplaner. Skolan ska dock se till att eleverna når kursplanernas uppnåendemål och strävansmål. Godkänt (G), Väl Godkänt (VG), Mycket väl godkänt (MVG) samt (IG) Icke godkänt, är de betygsgrader som brukas idag. Varje termin från och med höstterminen i år 8 får eleverna betyg. Om eleven i grundskolan inte uppnår kursplanens ”mål att uppnå” i år 9 får den inget betyg i ämnet men ska då istället få ett skriftligt omdöme i ämnet. Slutbetyget ska vara en sammanställning av betygen i alla kurser som eleven avslutat.²¹

Det ovannämnda betygssystemet kan ge bättre information om elevers kunskapsutveckling. Eleverna blir inte rangordnade med hjälp av provpoäng för att sedan bli betygsatta enligt vissa procentsatser som i det grupprelaterade systemet. Det absoluta betygssystemet hade inga tydliga riktlinjer om vilka kunskaper samt kunskapskvalitéer betygstegen motsvarade vilket skiljer sig åt från dagens betygssystem. Utifrån det målrelaterade system som brukas i dagsläget måste elevers kunskaper bedömas i samband till specifika kunskapskvaliteter i form kriterier och mål.²²

---

²¹ Djuvfeldt, G., Wedman, I. *Betygen i praktiken – lärares och arbetsgivares syn på betyg*. Högskolan i Gävle (2007) sid. 13f

²² <http://www.skolverket.se/sb/d/208/a/6338> 2009-02-20

2.4 Tidigare forskning

2.4.1 Material

Det ingår i uppsatsen syfte att undersöka betyg samt bedömning utifrån ett elevperspektiv. Det kommer därför här att presenteras tidigare material som inriktat sig på detta.

År 2000 kom Skolverket ut med rapporten *Nationella kvalitetsgranskningar – Betygssättningen*.²³ Den ger en mer övergripande bild av hur betygssystemet fungerar i dagens skola. Det görs även hänvisningar till elevperspektivet. Det finns undersökningar som grundar sig helt på elevperspektivet. En av dem är Skolverkets rapport *Den rimliga skolan – Livet i skolan och skolan i livet*²⁴ som kom år 1999. Rapporten bygger på en utvärderingsstudie som utgår från en tre år lång brevväxling mellan skolverket och 46 elever från olika skolor runt om i Sverige. Studiens syfte var bland annat att fånga elevers perspektiv på skolan. Undersökningen pågick mellan åren 1995 till 1998.

*En skola som om elever betydde något*²⁵ är en bok skriven av Bengt Brodow och Kristina Rininsland och kom ut år 2002. Boken är baserad på en uppsatsstudie av cirka 700 elever från både högstadiet och gymnasiet. Eleverna har fått fria händer att skriva om hur de vill ha det i skolan samt i framtiden.

År 2007 publicerade Skolverket rapporten *Attityder till skolan*²⁶ och baseras på en enkät- och telefonundersökning bland elever i år 7-9, gymnasieskolan samt lärare. Undersökningens syfte var bland annat att komplettera Skolverkets nationella uppföljning och utvärdering av svenska skolan men också få resultat om olika gruppers synsätt och attityder till skolan. Nedanstående text kommer enbart att presentera en allmän bild av de ovannämnda studierna.

2.4.2 Betygens påverkan på elever

Skolverkets attitydundersökning från 2007 visar bland annat på att antalet stressade elever i skolan är många. Ungefär var sjätte elev i årskurs 4-6 angav att de känner sig stressade i skolan. Det är vanligare att äldre elever jämfört med yngre upplever sig vara stressade,

---

²³ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=741> 2009-02-20

²⁴ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=503> 2009-02-20

²⁵ Brodow, B., Rininsland, K. *En skola som om elever betydde något*. Malmö: Gleerups (2002)

²⁶ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1711> 2009-02-20

speciellt äldre flickor. Jämfört med undersökningen från 2003 har antalet elever i årskurs 7-9 som alltid eller oftast upplevt sig vara stressade minskat. Andelen bland gymnasieeleverna är däremot oförändrad. Tre av tio elever i grundskolans senare år menade att de alltid eller oftast är stressade i skolan medan det från år 2007 var två av tio som upplevde samma sak. Var tredje gymnasieelev kände sig oftast eller alltid stressad i skolan. Flickorna kände sig mer stressade än pojkarna. Upplevd stress beror till en större del på betyg, prov, läxförhör samt läxor.²⁷

I skolans värld har det visat sig via olika studier att det förekommer ett ”konkurrenstänkande” bland eleverna. I Skolverkets rapport *Den rimliga skolan – Livet i skolan och skolan i livet* redovisas bland annat att trots det målrelaterade betygssystemet inte innebär ett jämförande mellan elever tycks tävlingstänkandet vara centralt för flera. Eleverna påpekar på olika sätt att de tävlar och jämför med varandra samt att placeringen i klassen är viktig. Stress kan uppstå då eleven till exempel ligger efter någon annan i klassen.²⁸ En elev i rapporten skriver följande:

”Jag tänker nog mycket på att bli färdig fort. Har någon av mina kompisar blivit färdig före mig känner jag mig jättstressad. Och då kan jag inte koncentrera mig”²⁹

Vad det gäller bedömandets syfte och dess relation till lärandet visar studien att det råder en osäkerhet bland eleverna till denna information. Mellan elever uppstår det interna tävlingar där betyg och provresultat ofta blir instrument för tävlingarna och därmed saknar en tydlig anknytning till bestämda kunskapsinnehåll. I rapporten står det bland annat följande om detta:

”Flera av eleverna skriver om provresultat och betyg på samma sätt som de skriver om idrottstävlingar - man förbereder sig, ställer sig nervös i startblocken, springer allt vad man orkar, går i mål och får en tid och placering.”³⁰

Även Brodow och Rininsland tar upp problematiken kring betyg och konkurrenstänkandet. Deras undersökning visar på att elever allmänt tycker att skolan ställer för höga krav som leder till stress och känsla av otillräcklighet. Skolan har utvecklats till en tävlings- och konkurrensskola där svaga elever blir jämförda med starka elever, det vill säga de duktiga.

---

²⁷ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1711> 2009-02-20 sid. 15f

²⁸ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=503> 2009-02-20 sid. 57f

²⁹ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=503> 2009-02-23 sid. 58

³⁰ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=503> 2009-02-23 sid. 57

Majoriteten elever tycker ändå inte att betygen ska tas bort. Första problemet som dyker upp angående betygets vara eller icke vara är hur ett urval skulle kunna ske till högre utbildning.³¹

2.4.3 Rättvisa betyg

Enligt Brodow och Rininslands undersökning visar det sig att eleverna riktar kritik mot två saker angående rättvis betygssättning: dåliga lärare och skillnader i bedömningar mellan lärare och skolor. En av eleverna berättade att två vänner skrev ett och samma arbete, dock för olika lärare. Den ena fick MVG medan den andra fick VG. Lösningen på detta problem, menar författarna, är att lärare bör träffas regelbundet och diskutera betygssättning utifrån prov samt elevlösningar. Läraren måste dock göra det klart för eleven att absolut objektivitet är helt omöjligt eftersom det finns så många faktorer som spelar roll och som ska vägas in vid bedömningen. Deras studie visar även att elever anser att det är inte enbart deras kunskaper som bedöms utan även deras personlighet.³²

Enligt Skolverkets rapport *Nationella kvalitetsgranskningar – Betygssättningen* från 2000 är större delen av eleverna medvetna om att de inte jämförs med varandra utan mot uppsatta mål vilket upplevs som något positivt. Relativt många elever anser även att beteendekriterier spelar in i betygssättningen, till exempel flit, närvaro och att ta ansvar³³

I Skolverkets attitydundersökning från 2007 upplever fler elever att lärare sätter rättvisa betyg. Trots detta upplever var tionde elev att inga eller endast några få av lärarna sätter rättvisa betyg. Utöver detta har både elever och föräldrar fått ett allt större förtroende för skolan. Jämfört med tidigare undersökningar har samtliga delar utvecklats i en positiv riktning såsom stödinsatser, elevinflytande, relationer mellan lärare och elever samt mobbning.³⁴

---

³¹ Brodow, B., Rininsland, K. *En skola som om elever betydde något*. Malmö: Gleerups (2002) sid. 156f

³² Brodow, B., Rininsland, K. *En skola som om elever betydde något*. Malmö: Gleerups (2002) sid. 153f

³³ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=741> 2009-02-20 sid. 53

³⁴ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=741> 2009-02-20 sid. 18

3. Metod

För att uppnå syftet har jag valt att genomföra en kvantitativ undersökning. Undersökningen består av en enkätundersökning som har genomförts i sju klasser på en gymnasieskola i Nordvästra Skåne.

Per Lagerholm skriver bland annat i sin bok *Språkvetenskapliga uppsatser* att gränsen mellan metoderna kvantitativ samt kvalitativ inte är så skarp men skillnaden är att kvantitativa undersökningar bygger på räknebara uppgifter och ger översiktliga resultat medan kvalitativa bygger på djupare närstudier. Studiens syfte är det som avgör valet av metod.³⁵

Det finns många fördelar med en enkätundersökning, till exempel att respondenten i lugn och ro kan svara på frågorna och tänka igenom de olika svarsalternativen. Alla som ingår i enkätundersökningen får samma frågor, det vill säga ett standardiserat frågeformulär. Resultat kan då bli lättolkat. Möjligheten att ställa känsliga frågor är en annan fördel med en enkätundersökning då respondenten inte behöver svara muntligt på frågan till en okänd person.

Enkätundersökningen kan också medföra nackdelar, till exempel att den ibland ger bortfall. Bortfallet kan dock variera beroende på olika undersökningar. Det hänger på formuleringen av frågan, ju sämre konstruerad frågan är desto större bortfall. En enkätundersökning är begränsad, det vill säga möjligheten till följdfrågor försvinner vilket försvårar en fördjupning. Felaktiga svar eller missuppfattningar kan inte rättas till i efterhand med en enkätundersökning.³⁶

3.1 Utformandet av enkäten

Utformningen av en enkät kan se olika ut. Vad det gäller en lågt strukturerad enkät består den av öppna frågor där svarsalternativen inte är bestämda i förväg medan den högt strukturerade enkäten är utformad med givna svarsalternativ. En enkät kan dock bestå av både öppna och slutna frågor.³⁷

Anledningen till att jag valde en enkätundersökning, som är en kvantitativ metod, till min studie var för att jag ville att många elever skulle delta. Mitt syfte är att ta reda på den

---

³⁵ Lagerholm, Per. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur (2005) sid. 28

³⁶ Ejlertsson, G. *Enkäten i praktiken – en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur (1996) sid. 11f

³⁷ Trost, J. *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur (2001) sid. 56f

allmänna inställningen om betyg och bedömning hos gymnasieelever. Jag anser att undersökningen blir bättre med fler elever än om jag hade genomfört ett fåtal intervjuer.

Enkäten består 15 frågor varav två är öppna och 13 består av ett antal påståenden inom samma område. Eleverna får också fylla i bakgrundinformation om de är flicka eller pojke. Anledningen till detta är att synliggöra om flickor och pojkar upplever betygen annorlunda. Det kommer dock inte ske någon jämförelse mellan dessa för att det inte ingår som syfte i undersökningen. Frågorna bygger på olika påståenden att ta ställning till samt två öppna frågor där eleverna har möjlighet att skriva sin åsikt som blir en sorts tilläggsinformation i studien.³⁸ Respondenten ska hålla med i eller ta avstånd ifrån påståendet med hjälp av en oftast femgradig skala, den så kallade *Likert-skalan*. Ytterpunkterna anges från *stämmer helt till stämmer inte alls*.³⁹ Till min undersökning har jag valde en fyrgradig skala för att jag då får två omdömen på den positiva sidan och två på den negativa. På så sätt undviker eleverna att välja mittalternativet av bekvämlighetsskäl vilket förmodligen inte hade givit något bra resultat. Nu tvingas eleverna att tänka efter och ta ställning i varje fråga.

Frågorna i enkäten konstruerades utifrån studiens syfte. Av högskolans handledare blev jag tipsad om hur jag kunde lägga upp enkäten vilket jag lyssnade till. Gällande utformningen av frågorna fick jag hjälp av en bekant som är verksam lärare. Tillsammans utarbetade vi 14 frågor som uppfattas vara relevanta att ställa till min studie. Fråga 15 i enkäten som är en öppen fråga utarbetades av högskolans handledare. Handledaren gav förslag på att ha med några öppna frågor i slutet av enkätundersökningen för att få med elevernas åsikter för att få fylligare svar till resultatet. Enkäten efterfrågar bland annat elevernas uppfattning kring betyg, till exempel nödvändighet av betyg, konkurrens mellan klasskompisar, stress och motivation, betygssystemet samt elevernas syn på om betyg är rättvisa och om lärarna är tydliga med betygsriterierna.

3.2 Tillvägagångssätt

Målgruppen för min undersökning är gymnasieelever som läser sista året på gymnasiet. Urvalskriteriet är att alla elever redan har egen erfarenhet gällande betyg och bedömning. Jag tog kontakt med en handledare på gymnasieskolan och frågade om lov att komma över för att genomföra en enkätundersökning i dennes klasser vilket gick bra. Undersökningen varade

---

³⁸ Se bilaga 1. sid. 34-35

³⁹ Ejlertsson, G. *Enkäten i praktiken – en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur (1996) sid. 47f

under en hel arbetsdag. Andra lärare blev intresserade och frågade om jag ville genomföra enkätstudien i deras klasser med vilket jag med glädje gjorde. Slumpmässigt gjordes urvalen och klasserna valdes ut som helhet. Alla elever fick delta då mitt syfte inte var att ha en jämn fördelning mellan könen. Jag delade personligen ut enkäterna i sju gymnasieklasser och berättade för eleverna vad min undersökning handlade om. Innan eleverna började svara informerade jag dem om kriterierna för forskningen, att det var frivilligt och att det garanterades anonymitet. Jag var noga med att fråga vilka av dem som var myndiga och talade om att endast dessa fick delta. Totalt har 36 pojkar och 64 flickor svarat på enkäten, det vill säga 100 elever. Jag fick in 101 ifyllda enkäter men valde bort en för att målet var att få in 100 stycken.

Jag är medveten om att resultatet av min undersökning inte leder till några generella slutsatser angående gymnasieelevers attityder till betyg och bedömning. Den analys jag gör i denna uppsats kommer endast att återge mina informanters inställning till betyg, bedömning samt betygssystemet vilket borde ge en slags antydning om attityder kring betyg och bedömning på gymnasiet.

4. Resultat

Studiens syfte är att få en bild av elevers attityder till betyg, bedömning och betygssystemet. I detta kapitel redovisas resultatet från elevenkätundersökningen som jag genomförde i sju gymnasieklasser i Nordvästra Skåne. Totalt har 36 pojkar och 64 flickor svarat på enkäten, sammanlagt 100 stycken. Andelen flickor som har besvarat enkäten är något större än pojkar beroende på de olika klassammansättningarna. De slutna frågorna 1, 2, 4, 6, 7, 10, 12 och 13 i enkäten sker i en redovisning av stapeldiagram av den anledningen att dessa har givit mest utslag. Frågorna 3, 5, 8, 9 och 11 kommer jag endast att skriva kort om utan stapeldiagram. I de två sista öppna frågorna i enkäten fick eleverna möjligheten att motivera sina åsikter.

4.1 Elevenkätundersökningen

Fråga 1 i enkäten. Jag tycker att betyg är nödvändigt i skolan.

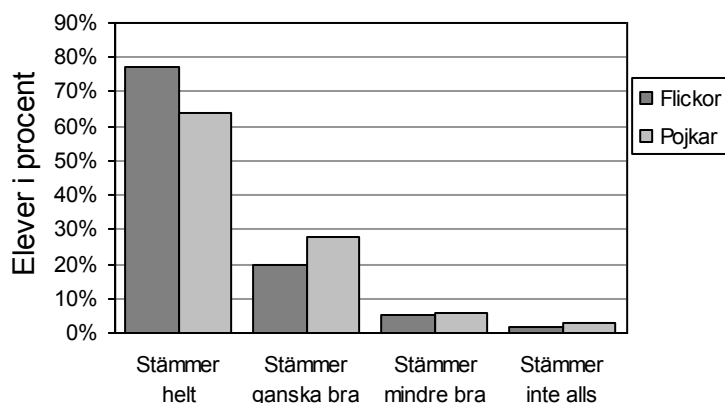

Diagram 1

Flickornas och pojkarnas svar är till en stor del lika där de flesta håller helt eller ganska väl med om att betyg är nödvändigt i skolan. Det är endast fem procent av eleverna som menar att betyg inte alls är nödvändigt i skolan.

Fråga 2 i enkäten. Jag känner mig stressad av betygen.

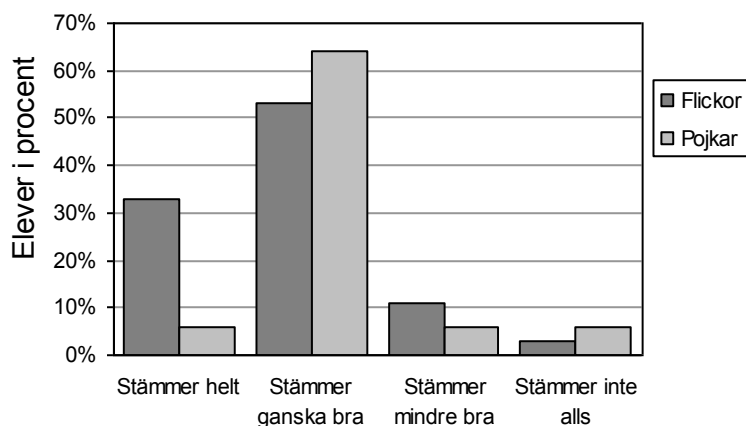

Diagram 2

33 procent av flickorna håller helt med om att betygen får dem att känna sig stressade, majoriteten av eleverna håller dock ganska väl med om att betygen får dem att kännas sig stressade. 26 procent av eleverna håller mindre eller inte alls med om att betygen stressar dem.

Fråga 3 i enkäten. För mig spelar det roll att bli betygsatt.

Majoriteten av eleverna höll helt eller ganska väl med om att det spelade roll för dem att bli betygsatta. Det var enbart en av alla 36 pojkar som menade att det inte alls spelade roll att bli betygsatt.

Fråga 4 i enkäten. Jag anser att det pågår en konkurrens mellan klasskompisarna om betygen.

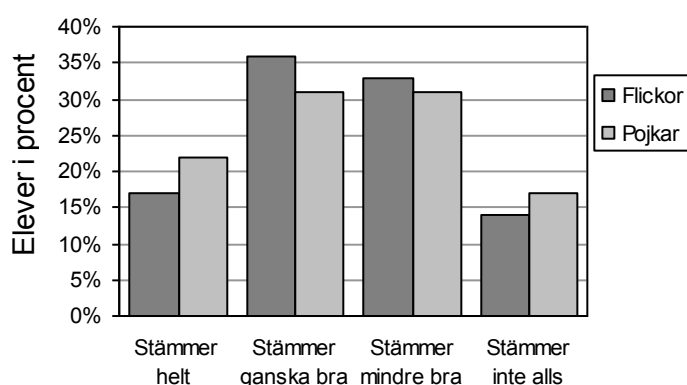

Diagram 4

22 procent av pojkarna håller helt med om att det pågår en konkurrens mellan klasskompisarna om betygen. Majoriteten av eleverna har svarat att de håller ganska väl med om att det pågår en konkurrens mellan klasskompisarna om betygen. 31 procent av eleverna menar på att det inte alls pågår någon konkurrens om betygen.

Fråga 5 i enkäten. Jag bedöms utifrån mina kunskaper och jämförs inte med någon annan.

Majoriteten av eleverna höll ganska väl med om att de bedöms utifrån sina kunskaper och inte jämförs med någon annan. 38 procent höll mindre väl med om påståendet. 11 procent av eleverna höll inte alls med om att de bedöms utifrån sina kunskaper och att de inte jämförs med någon annan.

Fråga 6 i enkäten. Lärare sätter rättvisa betyg.

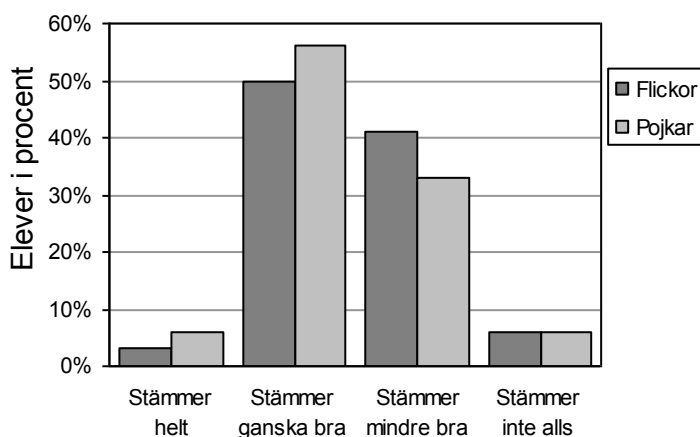

Diagram 6

En större andel av eleverna håller ganska väl med om att lärare sätter rättvisa betyg. 41 procent av flickorna och 33 procent av pojkarna anser att påståendet stämmer mindre bra. Det är endast nio procent av eleverna som helt håller med om påståendet. 12 procent av eleverna håller inte alls med om påståendet.

Fråga 7 i enkäten. Det är bara resultaten från proven som bedöms.

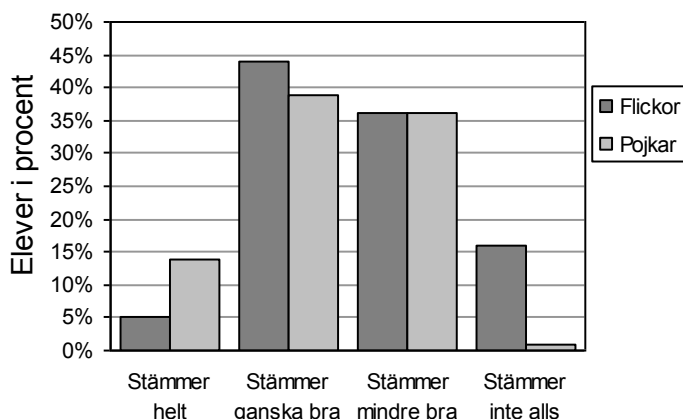

Diagram 7

16 procent av flickorna håller inte alls med om att det bara är resultaten från proven som bedöms. 14 procent av pojkarna håller helt med om påståendet. Den största andelen elever

håller ganska eller mindre väl med om att det bara är resultaten från proven som bedöms. I kolumn ”stämmer mindre bra” har dock andelen pojkar och flickor blivit detsamma, 36 procent.

Fråga 8 i enkäten. Betygen hjälper mig att lättare nå mina mål.

Elevernas svar var till en stor del lika där de flesta höll ganska väl med om att betygen hjälper dem att lättare nå sina mål. 23 procent av flickorna och 22 procent av pojkarna höll mindre väl med om påståendet. 33 procent av eleverna höll helt med om att målen uppnås lättare med hjälp av betygen. 13 procent av eleverna höll inte alls med om att betygen lättare hjälper dem att lättare nå sina mål.

Fråga 9 i enkäten. Betygen ökar min motivation.

Majoriteten av eleverna höll ganska väl med om att betygen ökade deras motivation. 44 procent av eleverna höll dock mindre väl med om att betygen skulle öka deras motivation. 17 procent av eleverna höll inte alls med om påståendet.

Fråga 10 i enkäten. Jag har förståelse för betygskriterierna i de ämnen jag läser.

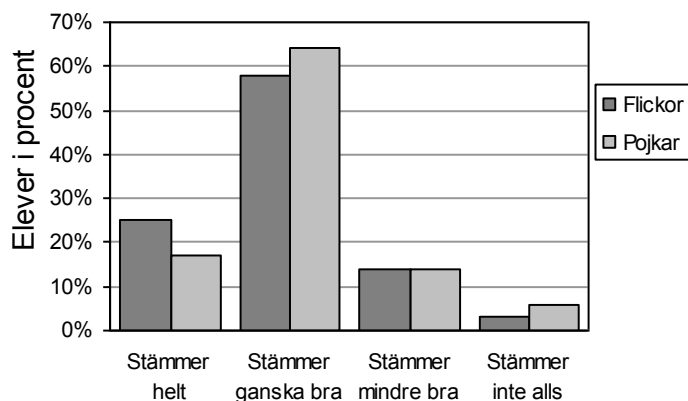

Diagram 10

Majoriteten av eleverna håller ganska väl med om påståendet. 25 procent av flickorna och 17 procent av pojkarna håller helt med om att de har förståelse för betygskriterierna i de ämnen som de läser. Andel pojkar samt flickor har blivit lika i kolumnen ”stämmer mindre bra”, det vill säga 14 procent. Det är endast nio procent av eleverna som inte alls håller med.

Fråga 11 i enkäten. Det är viktigt för mig att få höga betyg.

Flickornas och pojkarnas svar var till en stor del lika där de flesta höll helt eller ganska väl med om att det är viktigt att få höga betyg. 22 procent av pojkarna höll mindre väl med om påståendet. Det var endast fem procent av eleverna som inte alls höll med om att det är viktigt att få höga betyg.

Fråga 12 i enkäten. Jag upplever betyg som något positivt.

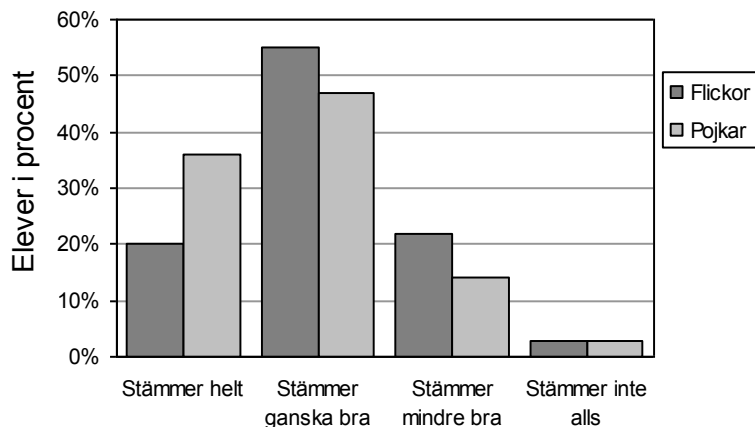

Diagram 12

Bland pojkarna är det 36 procent som håller helt med om påståendet som därmed är 16 procent mer än flickorna, majoriteten av eleverna håller dock ganska väl med om att de upplever betyg som något positivt. 36 procent av eleverna håller mindre väl med om påståendet. Sex procent av eleverna håller inte alls med.

Fråga 13 i enkäten. Jag anser att lärarna ofta är tydliga med betygskriterierna inför ett arbetsområde.

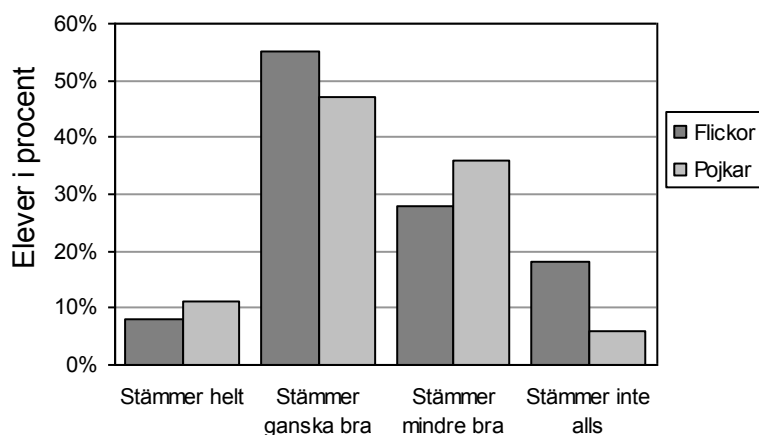

Diagram 13

19 procent av eleverna håller helt med om påståendet. Den större andelen elever håller ganska väl med om att lärarna ofta är tydliga med betygskriterierna inför ett arbetsområde. 36 procent av pojkarna och 28 procent flickorna håller däremot mindre väl med om påståendet. 24 procent av eleverna håller inte alls med om att lärarna ofta är tydliga med betygskriterierna.

Fråga 14 (öppen) i enkäten. Vad tror du att lärarna sätter betyg på?

Sammanfattningsvis svarade många av eleverna att de tror lärarna sätter betyg utifrån provresultat, närvaro samt kunskaper. Några svarade att deras beteenden och personlighet kan påverka lärarens betygsättning antingen till ett sämre eller bättre betyg. Några av eleverna svarade att lärarna bland annat utgår från hur eleven är under lektionstid, om de visar intresse, deltar i diskussionerna samt hur aktiva de är under lektionstid. Ett antal elever har även skrivit att de ska visa för respektive lärare att de kan arbeta självständigt och i grupp.

Eleverna motiverade sina åsikter och jag har valt att citera ett urval av dessa.⁴⁰

Fråga 15 (öppen) i enkäten. Övrigt om önskemål med hänsyn till ett nytt betygssystem.

Sammanfattningsvis hade en del av elever önskemål om att införa fler betygssteg för att de ska få mer rättvisa betyg. De vill även att lärarna ska utföra skriftliga omdömen så eleverna vet hur de ligger till i skolan, bland annat vad det är som de ska bli bättre på. Någon elev hade skrivit att det borde införas betygsättning på lärare där eleverna är de som ska betygsätta. Vissa av eleverna vill inte alls ha betyg för att de dåliga resultaten påverkade deras sinnestämning negativt. Några elever var nöjda med det nuvarande betygssystemet. Andra gav förslag på att återgå till det relativa betygssystemet samt att lärarna inte ska låta det ske en jämförelse mellan elevers prestation. Där fanns ett önskemål om att lärarna ska förenkla betygskriterierna att även eleverna kan bilda sig en förståelse gentemot dessa.

Eleverna motiverade sina åsikter och jag har valt att citera ett urval av dessa.⁴¹

---

⁴⁰ Se bilaga 2. sid. 36

⁴¹ Se bilaga 2. sid. 37

5. Diskussion och analys

Mitt syfte har varit att undersöka gymnasieelevers inställning till betyg och bedömning samt hur gymnasieelever kan påverkas av detta. Mina frågeställningar har varit följande:

- Vilka attityder har gymnasieelever i sju klasser i Nordvästra Skåne till betyg, att bli bedömda samt betygsystemet?
- Tycker gymnasieeleverna att lärarna är rättvisa i betygsättning

För att uppnå syftet valde jag att genomföra en kvantitativ undersökning. Metoden jag valde var en enkätundersökning som genomfördes i sju klasser på en gymnasieskola i Nordvästra Skåne. Enkäten innehöll 15 frågor varav två var öppna och 13 som bestod av ett antal påståenden inom samma område. Dessa skulle eleverna ta ställning till. Jag fick in sammanlagt 100 ifyllda enkäter av 36 pojkar och 64 flickor som jag personligen delade ut i de sju gymnasieklasserna.

Jag är medveten om att resultatet av min undersökning inte leder till någon generell slutsats angående gymnasieelevers attityder till betyg och bedömning. Analysen jag gör i studien återger endast mina informanternas inställning till betyg, bedömning samt betygsystemet, vilket borde ge en slags antydning om attityder kring betyg och bedömning på gymnasiet.

5.1 Diskussion och analys av resultatet

Gymnasieelevernas inställning till betyg är till en stor del positiv. Inställningen delas av både flickor och pojkar. Enligt min uppfattning märker man i detta fall att eleverna vill betygsättas utifrån sina prestationer samt arbete i skolan och betyg är något som kan gradera detta skolarbete. Många av eleverna anser därmed också att betyg är nödvändigt i skolan, närmare bestämt 97 procent av flickorna och 92 procent av pojkarna. Betygen verkar fylla en viktig funktion. Eleven vill oftast veta hur han/hon kunskaps- och resultatmässigt ligger till i skolan vilket jag anser vara något självklart om man är studerande. Många andra faktorer kan dock också spela roll såsom föräldrar och självförtroende. Detta framkommer dock inte i denna studie.

Studien visar att majoriteten av eleverna anser att det förekommer ett konkurrenstänkande bland en del elever om betygen. Närmare bestämt 67 procent av eleverna håller ganska väl med om detta. Det har visat sig via tidigare studier att tävlingstänkandet tycks vara något centralt bland elever, till exempel i Skolverkets rapport *Den rimliga skolan – Livet i skolan och skolan i livet* som utkom år 1999, påpekar eleverna att de tävlar och jämför sina betyg med varandra för att de vill vara bäst i klassen.⁴² Bengt Brodow och Kristina Rininsland studie *En skola som om elever betydde något* från år 2002, redovisar liknande tendenser.⁴³ Jag anser att konkurrenstänkandet inte alls är något ovanligt och det sker inte enbart bland elever utan överallt. Jag minns att jag varit i liknande situationer där klasskamrater ofta var nyfikna på vad alla fick för betyg på till exempel prov. Det finns för- och nackdelar med konkurrenstänkande. En fördel kan vara att det blir en sporre för eleverna. Många elever kan också få en viss position i klassen om att vara den som får de höga betygen. Nackdelen kan då bli att eleven kanske känner att den måste leva upp till denna föreställning.

En av frågor i enkäten var ”Jag känner mig stressad av betygen”. Där svarade 33 procent av flickorna att de helt håller med om att betygen stressar dem och det är endast sex procent av pojkarna som håller helt med om påståendet. Majoriteten av eleverna håller dock ganska väl med om påståendet. Undersökningen visar att gymnasieeleverna känner sig stressade av betygen. Tidigare studier har påvisat liknande tendenser. Skolverkets attitydundersökning från 2007 visar bland annat att majoriteten av stressade elever främst är flickor och den upplevda stressen beror på betyg, prov samt läxor.⁴⁴ Bengt Brodow och Kristina Rininsland studie *En skola som om elever betydde något* från år 2002 redovisar också på tendenser att skolan ställer för höga krav som kan leda till stress och känsla av otillräcklighet hos eleven.⁴⁵ Jag kan uppfatta att konkurrenstänkandet kan vara en av faktorerna till att eleven upplever stress eller känner sig stressad av betygen. En av anledningarna kan vara att eleven många gånger glömmer bort eller saknar en tydlig anknytning till bestämda kunskapsinnehåll som därmed kan leda till stress och konkurrenstänkande. Jag tror också att det är viktigt för läraren att tänka igenom syftet och meningen med sina provuppgifter. Syftet med uppgifterna ska bygga på kvalitet inte kvantitet. Det är således inte mängden som är det viktiga utan innehållet.

Undersökningen visar att majoriteten av eleverna anser att lärarna sätter rättvisa betyg. Det fanns dock en andel elever som höll mindre väl med om detta, 41 procent av flickorna och 33 procent av pojkarna. Eleverna fick i enkäten den öppna fråga ”Vad tror du att lärarna

---

⁴² <http://www.skolverket.se/publikationer?id=503> 2009-02-23 sid. 58

⁴³ Brodow, B., Rininsland, K. *En skola som om elever betydde något*. Malmö: Gleerups (2002) sid. 156f

⁴⁴ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1711> 2009-02-20 sid. 15f

⁴⁵ Brodow, B., Rininsland, K. *En skola som om elever betydde något*. Malmö: Gleerups (2002) sid. 156f

sätter betyg på?”. Många av eleverna svarade att lärarna inte enbart bedömer deras kunskaper utan även deras personlighet och beteende. Skolverkets attitydundersökning från 2007 visar att fler elever än i den föregående attitydundersökningen från 2003 upplever att lärare sätter rättvisa betyg, var tionde elev anser dock att inga eller endast några få av lärarna sätta rättvisa betyg.⁴⁶ Enligt Skolverkets rapport *Nationella kvalitetsgranskningar – Betygsättningen* från 2000 anser relativt många elever att beteendekriterier spelar in i betygsättningen, till exempel flit, ta ansvar och närvaro.⁴⁷ Detta tas även upp i Bengt Brodow och Kristina Rininsland studie *En skola som om elever betydde något* från år 2000, där eleverna anser att även deras personlighet bedöms och inte enbart deras kunskaper.⁴⁸ Min undersökning påvisar liknande tendenser. Enligt min uppfattning är detta ganska vanligt med tanke på att alla verksamma lärare inte betygsätter sina elever på exakt samma sätt. Det är omöjligt. Det är dock väldigt viktigt att tala om för eleven att det är många andra faktorer som spelar roll vid betygsättning, till exempel tidigare provresultat. En av flickorna som jag hade i religionskunskap rev sönder sitt arbete på grund av att hon inte var nöjd med det betyg hon fick. Händelsen utspelade sig när jag inte var närvarande i klassrummet. Jag fick leta upp henne och tala om för henne att betyget som hon precis hade fått inte var det slutgiltiga betyget utan att det är andra faktorer som vägs in vid det tillfället. Eleven visade då mer förståelse och blev mer lugn.

Majoriteten av eleverna i min studie håller helt eller ganska väl med om att de har förståelse för betygskriterierna i de ämnen de läser samt att lärarna ofta är tydliga med betygskriterierna inför ett arbetsområde. I den sistnämnda var det dock 36 procent av pojkarna och 28 procent flickorna som höll mindre väl med om påståendet och 24 procent av eleverna höll inte alls med om att lärarna ofta är tydliga med betygskriterierna. I den andra öppna frågan i enkäten, ”Övrigt om önskemål med hänsyn till ett nytt betygssystem.” hade en av flickorna svarat följande: ”Betygskriterierna som skolverket sätter kan jag tycka är svåra att förstå. Det är lättare om lärarna skriver om dem så att elever förstår dem.”. Som blivande lärare anser jag att det är viktigt att ta sig tid till att förenkla och att gå igenom betygskriterierna tillsammans med sina elever för att det är de som ska betygsättas. De har rätt att veta vad som står i dessa samt bilda sig en förståelse. Många av eleverna hade önskemål om skriftliga omdömen för att kunna veta hur de ligger till skolan och vad det är som ska förbättras. Jag anser att vill den enskilda eleven ha ett skriftligt omdöme ska den få det men om läraren ska utföra skriftliga bedömningar till alla elever den har, dessutom på

---

⁴⁶ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=741> 2009-02-20 sid. 18

⁴⁷ <http://www.skolverket.se/publikationer?id=741> 2009-02-20 sid. 53

⁴⁸ Brodow, B., Rininsland, K. *En skola som om elever betydde något*. Malmö: Gleerups (2002) sid. 153f

gymnasienivå, kan bli ganska svårt. Brist på resurser, pengar och tid blir en del hinder för elevernas önskemål och som lärare bör man vara tydlig med denna sorts information.

5.2 Vidare forskning

Det negativa med en enkätundersökning, som Ejlertsson nämner, är att man inte kan ställa följdfrågor som skulle kunna fördjupa samt förklara svaren. Majoritet av eleverna tycker till exempel att betyg är nödvändigt i skolan men under vilka premisser? Jag undrar till exempel varför flickor i högre grad än pojkar upplever stress i skolan och vilka faktorer som kan ligga till grund för detta? Det hade varit intressant att undersöka om skolorna arbetar med att minska elevernas stress och om det finns ”åtgärder” för att lösa detta problem. Det hade också varit intressant att fördjupa sig i exempelvis hur stor påverkan faktorer såsom föräldrar och media egentligen har för elevernas sätt att se på betyg samt i elevernas strävan till högre betyg. I min undersökning anser en stor del av eleverna att lärarna sätter rättvisa betyg och där fanns ett antal som inte riktigt höll med. Vad grundar detta sig i? Vad är rättvisa betyg enligt eleverna? Med utgångspunkt i dessa frågeställningar finns det underlag för flera intressanta undersökningar där djupintervjuer skulle kunna inkluderas.

6. Slutsats

Undersökningens resultat visade att betyg har en central betydelse för gymnasieeleverna. De deltagande eleverna i min undersökning ifrågasätter inte betyg utan upplever snarare det som självklart i skolans värld. Majoriteten av eleverna menade att betyg kan ge upphov till stress och konkurrens. Faktorer som personlighet och närvaro kan ha en betydande roll vid betygsättning enligt eleverna i studien. Några av eleverna ansåg att lärarna sätter någorlunda rättvisa betyg medan andra höll mindre väl med om detta. Majoriteten av eleverna har förståelse för betygskriterierna men några av dem hade önskemål om att det bör ske en förenkling av dessa via läraren. Några av eleverna gav förslag på att lärarna bör utföra flera skiftliga bedömningar. Inställningen till betyg, bedömning och betygssystemet var till stor del likartad eleverna emellan.

7. Referenser

Andersson, Håkan (1999). *Varför betyg? – historiskt och aktuellt om betyg*. Lund: Studentlitteratur.

Brodow, B & Rininsland, K (2002). *En skola som om elever betydde något*. Malmö: Gleerups.

Davidsson, L., Sjögren, B & Werner, L (2001). *Betyg: Grundskola, gymnasieskola, komvux*. Fjärde uppl. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Djuvfeldt, G & Wedman, I (2007). *Betygen i praktiken – lärares och arbetsgivares syn på betyg*. Högskolan i Gävle.

Egidius, Henry (1992). *Betygsättning och utvärdering i skola och utbildning*. Malmö: Gleerups.

Ejlertsson, Göran (1996). *Enkäten i praktiken – en handbok i enkätmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Lagerholm, Per (2005). *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Linde, Göran (2003). *Kunskap och betyg*. Lund: Studentlitteratur.

Selghed, Bengt (2006). *Betygen i skolan – kunskapssyn, bedömningsprinciper och lärarpraxis*. Stockholm: Liber AB.

Skolverket (1999). *Den rimliga skolan Livet i skolan och skolan i livet*. Stockholm. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=503> Hämtat: 2009-02-23

Skolverket (2000). *Nationella kvalitetsgranskningar. Betygssättningen*. Skolverkets rapport 190, Stockholm. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=741> Hämtat: 2009-02-20

Skolverket (2001). *Bedömning och betygssättning kommentarer med frågor och svar*. Stockholm: Liber Distribution. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=844> Hämtat: 2009-02-20

Skolverket (2007). *Attityder till skolan 2006*. Stockholm. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1711> Hämtat: 2009-02-20

Skolverket. *Betygshistorik*. <http://www.skolverket.se/sb/d/208/a/6338> Hämtat: 2009-02-20

Trost, Jan (2001). *Enkätboken*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (2008). <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/115617> Hämtat: 2009-04-06

Wedman, Ingemar (1983). *Den eviga betygsfrågan: Historiskt och aktuellt om betygsättning i skolan*. Stockholm: LiberUtbildningsförlaget.

Bilaga 1

Enkätundersökning: Betyg och bedömning

Jag är: tjej (64)   kille (36)   (= 100 elever)

Kryssa i det påståendet som stämmer bäst överens med din uppfattning. Välj endast ETT alternativ.

1. Jag tycker att betyg är nödvändigt i skolan.

Stämmer helt (70) Stämmer ganska bra (23) Stämmer mindre bra (5) Stämmer inte alls (2)

2. Jag känner mig stressad av betygen.

Stämmer helt (23) Stämmer ganska bra (57) Stämmer mindre bra (16) Stämmer inte alls (4)

3. För mig spelar det roll att bli betygsatt.

Stämmer helt (49) Stämmer ganska bra (40) Stämmer mindre bra (10) Stämmer inte alls (1)

4. Jag anser att det pågår en konkurrens mellan klasskompisarna om betygen?

Stämmer helt (19) Stämmer ganska bra (34) Stämmer mindre bra (32) Stämmer inte alls (15)

5. Jag bedöms utifrån mina kunskaper och jämförs inte med någon annan.

Stämmer helt (18) Stämmer ganska bra (58) Stämmer mindre bra (19) Stämmer inte alls (5)

6. Lärare sätter rättvisa betyg.

Stämmer helt (4) Stämmer ganska bra (52) Stämmer mindre bra (38) Stämmer inte alls (6)

7. Det är bara resultaten från proven som bedöms.

Stämmer helt (8) Stämmer ganska bra (42) Stämmer mindre bra (36) Stämmer inte alls (14)

8. Betygen hjälper min att lättare nå mina mål.

Stämmer helt (17) Stämmer ganska bra (54) Stämmer mindre bra (23) Stämmer inte alls (6)

9. Betygen ökar min motivation.

Stämmer helt (24) Stämmer ganska bra (48) Stämmer mindre bra (19) Stämmer inte alls (9)

10. Jag har förståelse för betygskriterierna i de ämnen jag läser.

Stämmer helt (22) Stämmer ganska bra (60) Stämmer mindre bra (14) Stämmer inte alls (4)

11. Det är viktigt för mig att få höga betyg.

Stämmer helt (31) Stämmer ganska bra (51) Stämmer mindre bra (16) Stämmer inte alls (2)

12. Jag upplever betyg som något positivt.

Stämmer helt (26) Stämmer ganska bra (52) Stämmer mindre bra (19) Stämmer inte alls (3)

13. Jag anser att lärarna ofta är tydliga med betygskriterierna inför ett arbetsområde.

Stämmer helt (9) Stämmer ganska bra (52) Stämmer mindre bra (31) Stämmer inte alls (8)

14. Vad tror DU att lärarna sätter betyg på? Motivera!

---

15. Övrigt om önskemål med hänsyn till ett nytt betygssystem

Jag tackar dig för din medverkan ☺

Bilaga 2

Fråga 14. Vad tror DU att lärarna sätter betyg på?

Här kunde eleverna enbart lämna öppna svar. Jag har valt att citera ett urval av svaren. Eleverna ger följande motiveringar:

- en flicka: ”Jag tror de sätter betyg på hur man är som person, ex om du är stökig eller pratar mycket kan man få sämre betyg”
- en flicka: ”Mitt sätt att arbeta på, hur engagerad jag är i arbetet/lektionen. Självklart också hur resultatet på det jag gjort är.”
- en flicka: ”Hur man är som person, mot dem och hur flitig du är på lektionerna. Framförallt hur du presterar på proven”
- en pojke: ”Mina personliga antaganden och erfarenheter är att lärare sätter betygen efter ointressanta fakta och personen, såsom: uppförande. Detta är egentligen irrelevant. Betygen ska sättas med grund på kvalitativa handlingar.”
- en pojke: ”På hur man motiverar sina svar på prov kanske, jag tycker att dom går för mycket efter prov. Dom tar det också efter hur aktiv man är.”
- en flicka: ”Motivation till arbeten och prov. Innehåll i uppsatser osv. Provresultat. Hur aktiv man i lektionstid.”
- en flicka: ”Det är olika från lärare till lärare, vissa går bara på betyg på prov och uppgifter, andra tar med hur aktiv och intresserad man är.”
- en pojke: ”Proven utgår dem mycket ifrån, dom kollar inte på kunskapen.”
- en pojke: ”Resultat på proven, hur mycket man fjäskar för läraren (vissa).”
- en flicka: ”Närvaron och vad man gör under lektioner och prov. Jag tror det för att jag hade inte fått ett VG utan att gå dit eller bara suttit av lektionerna.”
- en flicka: ”Ifall man är ”rasist” och inte tycker om den religösa eller invandrar bakgrunden så sätter de betyg på det.”
- en flicka: ”Jag hoppas att lärarna sätter betyg efter vår kunskap, men jag tror att det finns lärare som inte gör det.”
- en flicka: ”Utifrån vad lärarna säger, så tror jag på dom. Att de går efter betygsriterierna och hur aktiv man är på lektionerna och att man visar intresse.”
- en pojke: ”Jag tror att de sätter betyg både på närvaro och prov. Men vissa av lärarna tar nog mest på frånvaro känns det som.”
- en flicka: ”På mina kunskaper. Men vissa lärare sätter betyg på hur man är som person. Om man inte kommer överens med läraren så sänks ens betyg.”
- en flicka: ”Hur man samarbetar med andra och självständigt. Hur mycket man kan och hur engagerad man är att lära sig.”

- en flicka: ”Hur man arbetar på lektionerna och proven, intresse. Men jag tror att lärarna jämför med andra personer.”

Fråga 15. Övrigt om önskemål med hänsyn till ett nytt betygssystem

Här kunde eleverna enbart lämna öppna svar. Jag har valt att citera ett urval av svaren. Eleverna ger följande motiveringar:

- en pojke: ”Går sista året så har inte nått större intresse.”
- en pojke: ”Tycker att betyg gör det bara värre får man IG på ett prov mår man skit resten av dagen.”
- en flicka: ”Det är inte så viktigt vilket betygssystem man har bara man får ett rättvist betyg.”
- en flicka: ”Jag tycker de ska ta hänsyn till dyslektiker eftersom jag själv är dyslektiker så att dom som har det har eget betygssystem.”
- en pojke: ”Antingen gå tillbax till 1, 2, 3, 4 och 5 som betyg eller ett personligt betyg.”
- en flicka: ”Jag tror det hade varit bättre med fler betygsalternativ. Som förr när det var 1-5. Det blir nog lättare för lärarna också.”
- en pojke: ”Betyg för muntligt, närvarande och aktiv även hur mycket man försöker.”
- en flicka: ”Betygen är bra men lite skriftiga betyg från praktiker och lärare på skolan. Det är också roligare att läsa och stärker ens självförtroende om det står något bra.”
- en pojke: ”Jag tycker att betygssystemet fungerar bra.”
- en flicka: ”Skriftliga bedömningar hade varit bra.”
- en flicka: ”Betygskriterierna som skolverket sätter kan jag tycka är svåra att förstå. Det är lättare om lärarna skriver om dem så att elever förstår de.”
- en pojke: ”Sätt inte betygen efter elevens beteende, det ger fler vibbar. Jag får aldrig bra betyg även ifall jag gör bra ifrån mig på lektionen.”
- en flicka: ”Att man ska sitta och diskutera betygen oftare och att +/- ska stå med. Sen så mycket mer utav kunskaper när man säker högskola.”
- en flicka: ”Hade varit bra om man hade haft en förklaring med betygen så att man hade fått veta varför man hade fått de betyg man får.”
- en pojke: ”Skriver hur personen är under lektionerna ex om man är positiv osv.”
- en flicka: ”Jag tycker att vi ska få sätta betyg på lärarna.”
- en flicka: ”Jag tycker det borde finnas ett till betyg som antingen står för G+ eller G- för betyget G är för stort. Det är stor skillnad på nästan VG och nästan IG. Men ändå får man samma betyg.”
- en flicka: ”Mer skriftliga bedömningar.”
- en flicka: ”Prata med en och en och se med eleven vad man kan göra, alla lär sig olika.”